

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1918 kl. 5 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss nedsättning av sockerskatten.

Närvarande: herrar Hammarström, Röing, Jacob Larsson, Elof Ljunggren, Bäckström *), frih. Fleming, Källman *), Holmström, Nilsson i Kristianstad, Knaust, Forssman, Jespersen *), Neess *), Johannes Åkesson, Bökelund, Wikström, Jönsson i Boa, Lithander *), Eronn och Jönsson i Fridhill.

*) Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I proposition av den 22 februari 1918, nr 103, som hänvisats till bevillningsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t under åberopande av vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollen över jordbruks- och finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbinda sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1918 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med i ovan åberopade statsrådsprotokoll över jordbruksärenden av chefen för jordbruksdepartementet förordade grunder — antaga följande

Förslag

till

kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten.

Härigenom förordnas, att, utan hinder av bestämmelserna i 1 § av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, för allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt

i nämnda förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk från och med den dag under år 1918, som Konungen bestämmer, till och med den 31 oktober samma år erläggas skatt med 6 öre för varje kilogram, dock att för det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, skatten under oförmälda tid utgår med 2 öre för varje kilogram.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag är ett led i delvis redan vidtagna, delvis tillämnade åtgärder, avsedda att säkerställa sockertillgången inom landet under nästa konsumtionsår, och därvid åsyftande att stimulera betodlingen. Detta skulle ske genom att tillförsäkra betodlarna skäligt pris vid försäljning av årets sockerbetsskörd till de båda sockerbolagen — svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag. För de ökade kostnader, bolagen härigenom komme att åsamkas, skulle de beredas ersättning dels genom lösenavgifterna för det s. k. industrisocket, dels genom nedsättning av sockerskatten och dels genom förhöjning av maximiprisen å socker.

År 1916 gällde mellan betodlarna och bolagen ett betpris vid höstleverans — leverans under oktober och november — av 2 kronor 20 öre för deciton betor av viss bestämd sockerhalt. Vid vinterleverans uppgick priset till 2 kronor 40 öre för deciton och i händelse av högre sockerhalt än den bestämda åtnjöto betodlarna visst tilläggspris. Härtill kom ett särskilt gödslingsbidrag, som bolagen utbetalade till betodlarna med minst 40 kronor för hektar betodlad mark.

År 1917 kommo betodlarna i åtnjutande av höjda betpris. I proposition till samma års riksdag angående viss nedsättning av sockerskatten förutsattes att betodlarna skulle tillförsäkras ett höstpris av 3 kronor 15 öre per deciton betor av kontraktssenlig sockerhalt (i odlingskontrakten för år 1917 är grundpriset beräknat efter en sockerhalt av 16½ procent) jämte tillägg vid vinterleverans och vid leverans av betor av högre sockerhalt. Betpriset skulle således i jämförelse med 1916 års pris höjas med 95 öre för deciton.

Av denna prisförhöjning skulle bolagen själva vidkännas cirka 15 öre för deciton, motsvarande det särskilda gödslingsbidraget, som bolagen föregående år medgivit betodlarna. För återstoden av prisförhöjningen, cirka 80 öre för deciton, som beräknades åsamka bolagen en utgift av omkring 8,000,000 kronor, skulle bolagen beredas gottgörelse under olika former. Sålunda beräknades, att bolagen skulle tillföras: av de lösenavgifter, som enligt kungl. kungörelsen den 3 februari 1917 med 25 öre för kilogram utgingo för socker, utlämnat för industriens och restaurangers behov, omkring kronor 2,000,000 genom höjning av maximiprisen å alla sockersorter med 3 öre för kilogram under tiden till och med den 31 oktober 1917 omkring » 2,250,000 såsom besparad utgift genom sänkning under samma tid av sockerskatten med 5 öre för kilogram omkring » 3,750,000 eller tillsammans omkring kronor 8,000,000.

Härutöver skulle mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag för ökade tillverkningskostnader, som ej kunnat täckas inom ramen av fastställda pris å bolagets fabrikat, beredas viss särskild gottgörelse genom nedsättning för detta bolags vidkommande av sockerskatten med ytterligare 2 öre för kilogram.

I nyssnämnda proposition föreslog alltså Kungl. Maj:t riksdagen en tillfällig nedsättning av sockerskatten — som då utgick med 16 öre för kilogram utom för socker från mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, för vilket skatten utgick med 12 öre för kilogram — till respektive 11 och 5 öre för kilogram.

Bevillningsutskottet biträdde Kungl. Maj:ts förslag, men riksdagen biföll icke propositionen oförändrad. Riksdagen antog nämligen — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att, utöver gällande kontraktspris jämte odlingsbidrag av 40 kronor per odlad hektar, till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1917 utbetala ersättning med 60 öre per deciton betor, samt att av sålunda utfäst högre ersättning åt betodlarna ingen ökning av då gällande maximipris å socker måtte föranledas — författning angående viss nedsättning av sockerskatten av innehåll, att från dag, som Kungl. Maj:t bestämde, till och med den 31 oktober 1917 skatt skulle erläggas med 10 $\frac{2}{3}$ öre för kilogram, dock att för socker från de mellansvenska fabrikerne skatten skulle under samma tid utgå med 4 $\frac{2}{3}$ öre för kilogram.

Genom detta riksdagens beslut minskades efter vad i den nu före-

liggande propositionen framhålles, betalningen till betodlarna med 15 öre för kilogram i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag. Beslutet synes hava grundat sig på den beräkning, att till täckande av det erforderliga beloppet, 6 miljoner kronor, skulle dels användas av förenämnda lösenavgifter 2 miljoner kronor och dels genom nedsättningen i skatten efter $5\frac{1}{3}$ öre för kilogram vinnas en kostnadsbesparing för bolagen av 4,000,000 kronor.

Kungörelse angående nedsättning av sockerskatten i överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdades den 3 mars 1917 att tillämpas från och med den 7 i samma månad.

Enligt ovanberörda statsrådsprotokoll över jordbruksärenden har nu chefen för jordbruksdepartementet — för tillförsäkrande åt betodlarna av gottgörelse för ökade odlingskostnader ävensom för att betodlingen ej må bliva mindre lönande än annan odling — förordat, att den ersättning, som bolagen hava att utbetala till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1918, skall utgå enligt följande grunder.

Tiderna för höst- och vinterleveranserna skulle jämkas därhän, att höstleverans räknades blott till den 15 november, varefter vinterleverans skulle inträda. Priset för deciton betor skulle vid en medelsockerhalt av 16 procent vara vid höstleverans 5 kronor 10 öre och vid vinterleverans 5 kronor 40 öre. Dessa pris skulle höjas respektive sänkas med 2 öre för deciton betor för var $\frac{1}{10}$ procent högre respektive lägre sockerhalt betorna hölle. Beträffande avfallet vid sockertillverkningen under nästa tillverkningsår skulle all betmassa återgå till odlarna, till envar i proportion till de av honom levererade betornas vikt, och betalas med ett pris av 20 öre för 100 kilogram. Odlare, som uttoge mera än honom tillkomme enligt nämnda fördelningsgrund, skulle för överskottet erlægga ett pris av 3 kronor för hundra kilogram. Av melassen skulle återgå till odlaren per odlad hektar dels ett fat om cirka 250 kilogram till ett pris av 6 öre för kilogram och dels, beroende på vissa folkhushållningskommissionens åtgöranden, ytterligare intill ett fat till marknadspris, dock högst 18.5 öre för kilogram. Av sockersnitsel, som vid Hasslarps och Genevads fabriker erhöles som avfall i stället för betmassa och melass, skulle till odlarna återgå för 100 kilogram levererade betor dels 5 kilogram till ett pris av 5 öre för kilogram och dels 4 kilogram till marknadspris, dock högst 23.5 öre för kilogram. Slutligen skulle för innevarande produktionsår odlarna vid

Genevads och Hasslarps fabriker för 100 kilogram levererade betor tillförsäkras en kvantitet av 9 kilogram sockersnitsel, därav 4 kilogram till pris av 4 öre för kilogram och resten till marknadspris, dock högst 23.5 öre för kilogram.

De ökade betprisen skulle vid beräkning av normal betodling och betskörd förorsaka bolagen en merutgift av sammanlagt omkring 26,000,000 kronor. Härför skulle ersättning beredas bolagen av staten, och har denna ersättning ansetts böra huvudsakligen uttagas under löpande konsumtionsår, d. v. s. under tiden till den 1 november 1918. Ersättningen har, i vad nämnda konsumtionsår vidkommer, beräknats skola beredas bolagen på följande sätt:

Av lösenavgifter för socker till industri och restauranger, vilka avgifter skulle höjas från nuvarande 25 öre för kilogram till 50 öre för kilogram, omkring	6,100,000 kronor,
genom sänkning av sockerskatten med 10 öre för kilogram, omkring	7,350,000 »
genom förhöjning med 17 öre för kilogram av maximipriset å bitsocker, omkring	2,499,000 »
genom förhöjning med 12 öre för kilogram av maximipriset å annat socker än bitsocker, omkring...	7,056,000 »
genom förhöjning med 7 öre för kilogram av maximipriset å sirap, omkring	350,000 »
eller tillsammans omkring 23,355,000 kronor.	

Vad som härefter felades i det beräknade beloppet, 26,000,000 kronor, har ansetts kunna uttagas under konsumtionsåret 1918—1919.

Slutligen torde böra framhållas, att definitiv prövning av frågan om svenska sockerfabriksaktiebolagets vinstmarginal — en fråga som inverkar på sockerpriset och som hittills endast preliminärt behandlats — skulle tillkomma Kungl. Maj:t, sedan värdering av bolagets tillgångar skett, vadan bolaget genom de ifrågasatta anordningarna icke skulle kunna tillföras mera än avsedd vinst.

Beträffande utredningen i ärendet, utöver vad ovan anförts, tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen.

I likhet med departementschefen och de sakkunniga, som närmast haft utredningen av förevarande fråga om hand, är utskottet av den

Utskottet.

uppfattningen, att för tryggandet av landets tillgång på socker för nästa konsumtionsår sådana åtgärder äro erforderliga, som kunna beräknas göra sockerbetsodlingen lika lockande som odlingen av andra växtslag, vilka lämpligen kunna odlas på samma arealer, som ägna sig för betodling. Vad Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagit finner utskottet ändamålsenligt och får alltså tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning.

Såsom framgår av den i propositionen åberopade utredningen motiveras betprisets höjning under innevarande år av ökade produktionskostnader av olika slag. Riktigheten av dessa kostnaders beräkning är alltså en förutsättning för ifrågavarande prisförhöjning, och utskottet anser med avseende härå ett uttalande lämpligt därom, att i den mån andra med sockerbetsodlingen förknippade befogade intressen än betodlarnas kunna påverkas av sagda beräkningars upprätthållande, dessa intressen också må enligt vad nu är förutsatt tillgodoses, och att sålunda, exempelvis, arbetslöner icke böra komma att utgå med i genomsnitt lägre belopp än det i sådant avseende beräknade.

Då Kungl. Maj:ts förevarande framställning i övrigt ej givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, antaga ovan återgivna förslag till kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten.

Stockholm den 12 mars 1918.

På bevillningsutskottets vägnar:

ALEXIS HAMMARSTRÖM.